

Madlenka

Ve „STŘELICKÝCH LISTECH“ z roku 1963 jsem získal tuto pověst :

Na panské nivě mezi Němčickým dvorem na cestě ze Střelic ke Slatině bylo veselo. Honzík Veselů z městečka Jevišovic tam sekl se starým Suchým žito a děvčata odebírala a vázala. Starý dráb se zašel podívat pod kopec k Černínu a mladá děvčata toho využila ke zpěvům a žertům s mladším sekáčem Honzíkem, synkem sedláka Veselého z Jevišovic, hochem zdravým a hezkým, ale trochu nesmělým. Kdo písničku o Jeníkovi věděly, tuto mu zpívaly, nedbajíce, že sluníčko je žhavě líbalo v zarudlé líce, po nichž zpod lehkých šátků stékaly krůpěje potu. Marně se Honzík mračil až běda, nepomohlo mu, že spěchal se sečením, že mu ani starý Suchý nemohl stačit. Smích děvčat se mu věšel na paty a zpěv jejich mu laškoval duší i tělem. Jen polední zvon poskytl chvilku k odpočinku. Zvuky jeho zaběhly ze starého kostelíka daleko za městečkem (z nynějšího hřbitova) až sem pod les a pohltily laškovný zpěv dívek, že sepjaly ruce k modlitbě až teprve, až už je starý Suchý okřikl. Od Němčického dvora kmitl se světlý stín, jež zhoustl v bílou dívčí postavu, jež v každé ruce nesla těžký koš. Madlenka-Madlenka nese oběd, jásala děvčata. „Honzíku, heleď, Madlenka jde“, škádlily dívky nesmělého sekáče - robotníka, jenž marně pohlédl směrem ke dvoru a všecek se začervenal. Madlenka byla sirotek po starém rektoru jevišovském a Jeník Veselů dávno za ní pokukoval. Měli v Jevišovicích školu, kterou vrchnost dala zřídit roku 1660 z pusté chalupy a z prvních jejich učitelů byl rektor Plank. Jeho syn měl na ní po něm učitelovat, ale krátce po svém sňatku vytáhl do boje proti Turkům, padl kdesi u Vídně a žalem se po něm utrápila i manželka, a tak zůstal starý Plank sám s vnučkou Madlenkou. Ale než se sklonilo 17. století v hrob zapomnění, provázel je v krajiny neznáma i starý rektor a Madlenka osiřela nadobro. Jmění nebylo, a tak byla ráda, že ji vzal do služby správce v Němčickém dvoře, jehož churavé ženě byla Madlenka dobrou pomocnicí a těšitelkou. Uměla číst a psát od dědečka, který také ji naučil mnohým krásným písním, i němčině, což bylo správcové (Němce z Rakous) velice vhod. Sotva se ocitla Madlenka u pole, už jí běžely dívky vstříc, obklopily jí, vytrhly koše z rukou a utíkaly s nimi k lesu, na jehož okraji usedly, vybíraly za stálých žertů hrnce z košů. „A jejej, koukejte Suchej, dnes máme vdolky z bílé mouky, tu máme polívku, no, pojď si vzít Honzíku, nebo ti všechno sníme.“ „Hele, Honza už je najedenej, zakousl se do Madlenky“, neustávaly škádlit hochy, jenž sice usedl k obědu, ale očima stále sledoval štíhlý zjev Madlenčin. Nebyla hrubých rysů jako ostatní dívky. Pod červeným šátečkem zářilo bílé čílko, vroubené bohatými kadeřemi, jež jí v dlouhých těžkých rulících splývaly po šíji. Ve velkých černých očích jako by sídlila touha po něčem vyšším, tajném, ač kolem nachových rtů zahrával smích.

„A copak, že dnes máme vdolky, Madlenko?“ „Je můj svátek, a tak mi paní správcová nadělala pár vdolků, které jsem donesla i Vám“, vysvětlovala dívka v rozpacích. „A jistě, dnes je naší Magdaleny“, volaly dívky, „tak Ti přeju štěstí, zdraví a Boží požehnání.“ „A já bohatého ženicha“, volá druhá, „tady Honzíka Veselového, no tak Honzíku, měj se k činu.“ Měj mě můj

Jeníčku, měj mě rád - zanotila Andulka Venclíkova a už se všechny rozezpívaly nedbajíce, že se Jeník mračí. „Nic si z toho nedělej, Jene“, chlácholila Madlenka zamračeného sekáče, přistupujíc k němu. Děvčata ani nepozorovala, že k nim z lesa vyšli dva páni, z nichž mladší kynul staršímu, aby nerušil zábavu děvčatům. Ten sice uctivě odstoupil a poslechnul, leč na vrásce na čele bylo zjevno, že se nerad podrobuje tiše pronesenému rozkazu svého nastávajícího pána. Mladší pán byl totiž prvorozeným synem nemohoucího pána na Jevišovicích, Plavči, Hostímě, Boskovštejně a Únavově - Ludvík Josef de Sousches, jenž v průvodu svého direktora von Hoffra vyšel si na šoulačku ráno do lesů a nyní o poledni se teprve vracel. Byl vášnivým milovníkem přírody a dovedl hodiny sedět nad mravenčím stádem, pozoruje jeho neustálé hemžení. Že v duchu na něj hartusil direktor, že kvůli pánovi vychladne mu oběd, na nějž se právě dnes tolik těšil, to mladý pán nevěděl. A nyní tu konec konců se zadívá na hloupá selská děvčata. „Fi donc, direktore, čí je ta dívka uprostřed kruhu?“ zahovořil hrabě potichu k direktorovi. Než ale tento mohl odpovědět, děvčata uděšeně zavřiskla, jelikož teprv nyní zpozorovala, kdo byl svědkem jejich veselí a rozprchla se po nivě k nedokončené práci, jíž i oba sekáči se ujali.

„Mladý milostpán“, zašeptala Madlenka, jež zůstala tu sama a schovávala do dvou košů vyprázdňené mísy a hrnce. „Jak Ti říkají, milé dítě“, zeptal se jí měkce po německu, nečekaje na odpověď, dědic panství. Zapomněl, že snad děvče nezná německy, a proto byl tím více překvapen, když slyšel německou odpověď dívčinu, která odpověděla „Madlene Plank“. „Je to sirotek. Dcera po zemřelém učiteli Plankovi z Jevišovic,“ vysvětloval direktor mladému šlechtici francouzsky. „Vezmi koše“, nařizoval direktor Madlence, „a jdi do dvora, bez toho jste měli být již dávno v práci. Dráb je starý lenoch a na nic nedohlédne“, zlobil se obstárlý ředitel, jenž dávno žádostivými zraky stíhal půvabný zjev Madlenčin a nyní žárlil zlostí, že se snad zalíbila mladému hraběti, který se jí zadíval do tmavých očí, v nichž usedly nyní rozpaky a bázeň. Mladý kavalír shýbl se a zvedl bílý šáteček, na němž v rohu hedvábí byla vyšita národním vyšíváním jablíčka s ratolestmi. „Toť Tvůj?“ tázal se hrabě a prohlížel se zalíbením pěkný šáteček. „A což, nedala bys mi jej na památku?“ „Velmi ráda, pane hrabě“, odvrátila způsobně dívka.

„Pane hrabě“, nutil nyní již zjevně rozmrzele direktor svého společníka, „paní hraběnka je nerada, přijde-li kdo pozdě k tabuli a dnes dokonce je u ní hostem hraběnka z Ostačova“. „Máte pravdu“, zamračil se mladý dědic, jehož mladé snědé tváři pěkně slušel lovecký oblek. „Tedy na shledanou, milé dítě, a díky za šáteček“, kynul rukou s úsměvem Madlence, jež mu chtěla líbat ruku, což však odmítl. Kočár se již ztrácel za návrším, a přece se ještě zdálo, že se kdosi z obou v něm otočil k lesu, kde stála dívka, dívajíc se za povozem. Srdce jí bušilo neznámou touhou, tváře hořely nachem a myšlenek vířilo jí hlavou, až se jí zatočila. Ale již zmizel stesk a ze rtů tiše splývala píseň: „Jevišovský zámek mezi horama, nezapomeň na to, co jsi dala. Dala, dala, dala jsem vyšívání harasem, pěkný bílý šátek s tulipánama“. Ani se nepodívala za děvčaty, marně se po ní točil Jeník Veselů tak, tak že ji ještě pohledem zachytil, jak kvapně vcházela do vrat Němčického dvora. Panská láska je nestálá, ale Ludvíkova nebyla. Jako by mu učarovala, vznášela se Madlenka jako čarovná vidina v jeho duši, a na její krásný vzhled nemohl zapomenout. Již téhož letního dne pozorovala na něm matka jeho, hrdá hraběnka de Sousches změnu, což jí tím méně bylo vhod, že právě tehdy hostila u sebe baronesu Ostačovou, kterou za nevěstu svému synu určila. Tento byl sice hostu pozorným rytířem, ale bystrému oku matčinu neušel neznámý dosud rys v jeho tváři, což na něm dříve nepozorovala.

Štěstí, že mladá baronesa toto jeho chování nepozorovala. O to se mimoděk staral mladší syn Karel, který bavil sličného hosta výborně. Toho dne ještě její srdce mateřské, byť ne tak zevrubně, leč neméně vroucně se rozehvělo nepokojem. Jeník Veselů se vrátil domů z roboty smuten a s vráskou na čele. „Co je Ti synku?“, přivítala Jeníka matka. „Jsi upracován, vid?“ „Ba jo, maminko“, vytáčel se Jeník. „Nechce se mi ani jíst. Půjdu si ještě trochu lehnout na zahradu“. Tam ležel pod starou hrušní dlouho do noci, jež ozdobila svůj temnomodrý šat statisíci dýmanty, mihotavými hvězdičkami. Pod kopcem, stranou Němčického dvora, kde je dnes lovčí budka, se dívá do širého okolí, teče potůček pod divoce nakupenými balvany, mezi nimiž roste kapradí. Sem chodívala Madlenka za letních dlouhých večerů po práci a neděli odpoledne nejraději a zde se s ní sešel opět mladý hrabě.

Zprvu se ulekla Madlenka, pak dle nezbádaného dosud zákona lásky dychtivě v sebe sála sladké kouzlo jeho slov, až posléze stydlivě jako mladá bříza zachvěla se blahem v teplé jeho náruči. Na zahradě dávno dohořel poslední červánek, k potůčku, směrem do Pancíře, vroubenému bílými květy a pomněnkami, jež voněly jako tuberosy zašla se napít laň a pod starou sosnou dosud stáli blahem prvé lásky opojeni milenci. Leč ne, nestáli. Hrabě usedl na kámen, jemu u nohou Madlenka, jež vinula mu ruce kolem šíje a šeptala: „Je to možné, že mě máš tak rád?“

Na tomto místě prvního objetí se ještě sešli častokráte. Již břízy zežloutly závistí, buky, habry a babyky hněvem, že sami bez lásky k nebi pnouti musí své štíhlé pružné větevnaté ruce a větřík teplého tehdy podzimku hustě natřásla listí hýřivých barev na mech pod omšelými balvany v Pancíři, ale mladí lidé se jen smáli, smáli se celému světu a líbali. Ale nad hlavou jejich již jeseň stočila šedá mračna, jež houstla v kupy přepodivných tvarů, v mraky nenávisti a pomsty.

Dívali se na ně milenci, ale i těm se smáli. A když jednou černající mraky v divoké podoby se kupily, zasmála se Madlenka. „Hleď miláčku, tam ten mrak směrem k Černínu, tot' jakoby náš pan direktor“. Usmál se jí hlasitě hrabě a neslyšel, že opodál v Pancíři zachrastil šramot suchého listí a zapraskala suchá větévka pod kročejemi lidskými. A slyšel-li, pak jistě si myslel, že zvěř se tam zatoulala. Jak zhrozili by se však, kdyby věděli, že sladké a tajné jejich schůzky měly již po třikráte svědka v osobě stárnoucího mstitele-žárlivce direktora, jemuž neušla změna v chování jeho budoucího pána. Tomuto štěstí se může pomstít, ale přece, přece.....

„Nevíte, kde se tak dlouho zdržel můj nejstarší syn?“ oslovila hraběnka direktora von Hoffra onoho večera.

„Zdá se milosti, že dnešní jeho lov je nezvykle zajímavý“, odvětil, klada důraz na slovo „lov“.

Co direktor hraběnce pověděl, nedozvěděl se mladý hrabě nikdy. Druhého dne dala si jej matka zavolat i s mladším synem a oznámila jim, že si jejich otec přeje, aby se co nejdříve připravili a odjeli za ním do Uher, kde zase plane nová vzpoura. Rákocsi sbírá vojsko proti císaři,

ten má mimo to mnoho starostí s dědictvím španělským, Turci na Dunaji se opět chystají k novým bojům a tu pro vnuky slavného obránce Brna není místa v zátíší Jevišovickém. Zalekl se mladý hrabě. Ne, že by se bál vojny, ale že by musel opustit svoji mladou lásku, a to právě nyní, kdy mu Madlenka náležela celá, kdy jí slíbil, že se vzdá práv prvorozenství, vezme si ji za ženu a odjede s ní kamsi daleko do světa, kde budou žít jen pro sebe.

„Zdá se Ludvíku Josefe“, přerušil proud myšlenek matčin hlas, „že rozkaz otcův není milý“. „Ó né maminko, jsem zvyklý poslouchat, pojedu. A kdy se mám vydat na cestu?“ „Ještě dnes, dala jsem již příslušné rozkazy služebnictvu, takže nic není na závadu“, odbyla tak předem možné námitky svého syna, neboť mladší syn hned s veselou myslí dal se do příprav k jízdě do Uher.

Ani rozloučit se nemohl hrabě s Madlenkou, nemohl naposled ji obejmout a zlíbat, neboť starý direktor byl mu stále v patách. Však přece poštěstilo se mu alespoň lístek napsat drahé Madlence. Po kom jej jenom poslat? Vykročil z hradu pod záminkou, že se jde rozloučit se starým farářem a na městečku potkal Jeníka Veselého. Poznal v něm sekáče, kdy poprvé uzřel Madlenku a viděl v tom šťastné znamení. „Ty znáš Madlenku Plankovou v Němčickém dvoře?“ oslovil jej hrabě lámanou češtinou. „Jestli ji znám? Ba dobře. Ale jak Vy pane hrabě ...?“ „Tak doručíš jí dnes tento lístek, ale nikomu se nesmíš o tom zmínit, rozumíš? A tady máš od cesty“.

„Nechte si pane hrabě peníze. Slibuji Vám, že ještě dnes Váš lístek Madlence donesu a nikomu ničeho neřeknu“, dodával smutně. Vždyť tušil již, proč se mu od toho neblahého dne Madlenka vyhýbala a věděl, že štěstí jeho v těch černých lesích u dvora zapadlo.

K večeru zašel Jeník Veselů k Němčickému dvoru a dočkal se Madlenky, jež s růžovými nadějemi spěchala k lesnímu potůčku v Pancíři.

Zalekla se, když jí Jeník vkročil v cestu, a zarděla se všecká. Když jí ale Jeník vysvětlil, proč za ní jde a podal jí lístek, zalekla se a sáhla si k srdci. Rozevřela lístek a zaúpěvši bolestně zbledla a klesla k zemi.

„Madlenko, Madlenko, co je ti?“ soucitně se tázal Jeník, bral ji za skleslé ruce. Pověděla mu a nyní se zase chvěl Jeník. Neblahé tušení jej nezklamalo. Již chtěl prudce vybouchnout a vytknout jí, že se stala panskou milenkou, vzpomněl si však na vážnou tvář mladého hraběte a cítil bezděky, že tu dva lidé sobě se oddali láskou silnější než smrt. „I já jsem tě Madlenko ze srdce měl rád a mám dosud, vidím ale, že mojí nikdy nebudeš. Nemohu-li být ale tvým mužem, budu alespoň přítelem. Děj se, co děj, na mě můžeš spoléhat, i kdyby tě ten - nemohl najít vhodného slova - hrabě opustil.“

„Neopustil, Jene, neopustil a neopustí. Jel ale do boje a až se vrátí, pak budeme zase svoji. Kéž je to brzy!“

Jeník Veselů se vrátil do městečka. Madlenka dnes sama dlela v slzách na místě jejich mladé lásky nad lesním potůčkem v Pancíři. Však již dnes také zavál mrazivější větřík, zatřásl prudce stromy a mrazem ovanul i mladou opuštěnou dívku. Ta se zachvěla všecka zimou, anebo hroznou předtuchou? „Obešla jí smrt“, říkají v našem kraji.

Druhého dne přijel do Němčického dvora její bývalý tajný ctitel, nyní mstitel - direktor a nějak dlouho hovořil se správcem. Když odjel, starý dobrák správce zašel za svou choť, jež po chvíli uslzena otevřela dvěře do kuchyně, kde Madlenka připravovala oběd a zavolala ji do světnice. „Madlén, musím ti něco nedobrého říci“, váhavě se rozpovídala svým nářečím. „Pan direktor nařídil, abychom si vzali do kuchyně starou Kochovku a ty prý musíš do kravárny k mladému dobytku, kde je třeba spolehlivé osoby“.

Zaplakala Madlenka, na kolenou prosila paní správcovou, aby ji pryč nedávala, ale ta chudák sama se třásla a vzlykala, že za to nemůže a že ji má ráda.

Proti rozkazům direktorovým nebylo vyhnutí. Madlenka chtěla jít prosit paní hraběnku, aby nedovolovala toto ponížení, ale paní správcová jí znemožnila krok ten zprávou, že paní hraběnka dnes odjela do Vídně k zimnímu pobytu a sotva se do léta vrátí. A kdyby i doma byla, sotva by Madlence vyhověla. Divili se druzí ve dvoře nové službě Madlenčině, zprvu leckterý hrubší pacholek chtěl si vůči ní dovolit neomalený vtip, ale před smutným pohledem dívčiným zmlkl i on. Již válely se mlhy nad rybníky jevišovickými, na polích studená holá strniska, je pod lesem na Bukovině, nad stádem jalovic stála Madlenka s okem k jihovýchodu obráceným a tichounce si prozpěvovala: „Šel můj milý do Uherska, vzal si klíček od srdíčka, vzal od svého i od mého, nenechal mi od žádného“. Začátkem června rozechvěly se vlny místní veřejnosti neblahou zprávou, že v Němčickém dvoře našli Madlenku Plankovou v chlévě ve mdlobách a vedle ní mrtvé novorozeně. Mezi těmi, kdo uvěřit nechtěli, byl i Jeník Veselů. Nechtěl, ale musel, když i otec jeho, který byl z přísedících hrdelního práva jevišovického potvrdil doma, že Madlenka své živé děvčátko - novorozeně zardousila. Napřed prý ovšem zapírala, ale když jí kat sevřel palečnickem, dle rozkazu pana primátora, jenž jednal dle poručení pana direktora pověděla na sebe všecko. Jen to né, kdo by byl otcem dítěte. A kupodivu prý pan direktor nenaléhal.

„Vy bezcitní lidé“, vybuchl Jeník Veselů, na mukách byste i vy pověděli na sebe to nejhorší. Madlenka není vinna, není! Tatínku, pomozte jí, pomozte!“ prosil úpěnlivě jinoch. „Jeníčku, já bych nesoudil, že je Madlenka vražednicí, ale pan direktor již zrovna zuřil proti primátorovi (starostovi), když nechtěl napřed proti Madlence ničeho podniknout. Právě, že dítě bezpochyby přišlo na svět mrtvo. Pohrozil mu odejmutím úřadu i jinými tresty, ba i něco do ucha mu šeptal a pan primátor dělal, co pan direktor chtěl.“ „A pan hrabě a paní hraběnka se nevrátí?“ „Pan hrabě je se syny v Uhrách, paní hraběnka ve Vídni a nepřijede do Jevišovic, až leda v létě.“

Tvrký ortel vynesli soudci jevišovičtí nad ubohou Madlenkou. „Za svůj hrozný zločin proti Bohu a přírodě a na výstrahu ostatním budiž státa mečem a její mateřské srdce budiž v hrobě probodnuto špičatým kulem“ - napsáno je doslovně v zachovalém německém rozsudku.

Tak rozhodnuto na radnici v Jevišovcích 21. července 1704. A krutý tento rozsudek potvrdil direktor jako zástupce nepřítomné vrchnosti tímto rozhodnutím, jež zachoval nám krevní písař do dnešních dnů: „S plnou mocí hrabat de Souches dlících mimo zemi, potvrzují shora uvedený rozsudek Zámek Jevišovice, dne 21. července 1704. hptn. von Koffer.“

„U spravedlnosti“. Cestou z Jevišovic do Bojanovic po pravé straně silnice v poli stojí starý kříž s dřevěnou zahrádkou, kde jevišovický hrdelní soud popravoval. Dosud se tomuto místu říká „U spravedlnosti“.

Z věže kostela chvěly se vzduchem lkavé zvuky umíráčku a ozývaly se v duši četným těm zástupcům, jež dílem ze soucitu, dílem ze zvědavosti doprovázely ubohou obět pomsty direktora-žárlivce a nespravedlnosti na cestě poslední.

Těžkými kroky kráčela Madlenka se spoutanýma rukama, zpola podpírána drábem městským, zpola starým farářem, jenž ze soucitu se potichu modlil a chvílemi jí šeptal slova útěchy, která dívka vnímala s bolestným sevřením rtů.

Když došli na místo popravní a Madlenka stanula u starého kříže na pahorečku, zvedla svou utýranou mladou hlavu, i nyní po hrozném dušením a tělesném utrpení krásnou, a rozhlédla se po zástupech. Setkala se s usazenými očima mužů a žen, ale svého přítele Jeníka Veselého nespatriila. Ba, kde byl Jeník Veselů? Sotva zvěděl, jaký osud hrozí Madlence, pokusil se o poslední prostředek k její záchraně. Vyptal se potají na zámku, kde by asi mohl tou dobou mladý hrabě být a když zvěděl, že svému potěšení, že u Prešpurku, vydal se za ním pěšky na cestu. Věděl, že od vynesení rozsudku do jeho provedení musí uplynout 14 dní, proto doufal pevně, že Madlenku zachrání.

Proto ho Madlenka nyní marně hledala a když nenašla, upřela svoje zraky naposled na černé lesy nad dvorem Němčickým, kde tolik blaha i trudu jí osud snesl a pak už klidně políbila kříž, starým knězem jí podaným. „Vy víte důstojný pane, že jsem nevinna a sklonila hlavu. Přistoupil kat, svázal jí bohaté vlasy v uzel do týla, ba obnažil šíji, zavázal jí oči, pak vzal meč, rozpráhl se oběma rukama, mávl.“

Madlenky více nebylo. To její mladé srdce, jež kdysi tolik milovalo probodli špičatým kulem v hrobě, jak direktor si přál. Tento byl přítomen příšerné popravě do poslední chvíle, oddech uspokojení vydral se mu z hrudi, když vytryskl proud vřelé krve z mladého Madlenčina těla.

„Pomodleme se za duši zemřelé Madlenky Plankové, již Pán Bůh milostiv býti ráčíž“, vybízel kněz plačící zástupy k modlitbě.

Ale ještě nedozněla poslední slova otčenáše, když tu náhle nepokoj zavládl klečícím davem.

Napřed jednotlivci a pak jiní a konečně všichni zvědavě hleděli k Bojanovicím, odkud po znojenské cestě pádili dva jezdci. Zvláště první bodal koně ostruhami k rychlejší jízdě a když konečně dojel blíže k zástupu, křičel z plna hrdla: „Halt, Gnade!“ „Milost!“ Sotva dojel k popravišti, tu v něm lidé poznali svého mladého pána. Pozdě, pozdě přijels Ludvíku Josefe, nevzbudíš své sladké Madlenky více. Viděl již sám, že je pozdě a když se zahleděl na bílou tvář hlavy, již položili vedle probodeného těla Madlenčina, zaplakal jako malé dítě a zalomil zoufale rukama. „Kdo byl průvodce tohoto hrozného činu?“ zeptal se pak náhle ve svém bolu klečícího faráře. Ten neodpověděl, zahleděl se na direktora, jenž tu stál všecek bledý a strachem se chvěl. Mladý hrabě náhle pochopil, že bídák ten provedl svou nízkou mstu na ubohé Madlence, když jí nemohl získat pro sebe. Než mu kdo mohl zabránit, vytáhl hrabě pistoli a jistou ranou namířil na direktora. Vyšla rána, zazněl výkřik hrůzy nejen z hrdel užaslého množství lidí, ale i chvějícího se zlosyna, jenž do srdce střelen skácel se mrtev k zemi. Pak přistoupil opět hrabě k hrobu, v němž spočívala jeho milá a s bolným pláčem klesl na jeho okraji mrtev. „Puklo mu srdce“, pravili lidé.

Panství jevišovické zdědil Karel Josef de Souches, ale jím rod hrabat de Souches roku 1730 vymřel po meči.